

ТЕМА 1

**Фінансовий аналіз:
теоретичні засади,
загальна схема
проведення**

- 1. Значення, завдання та види фінансового аналізу*
- 2. Джерела інформації та інструментарій для проведення фінансового аналізу*
- 3. Методики фінансового аналізу*

1. Значення, завдання та види фінансового аналізу

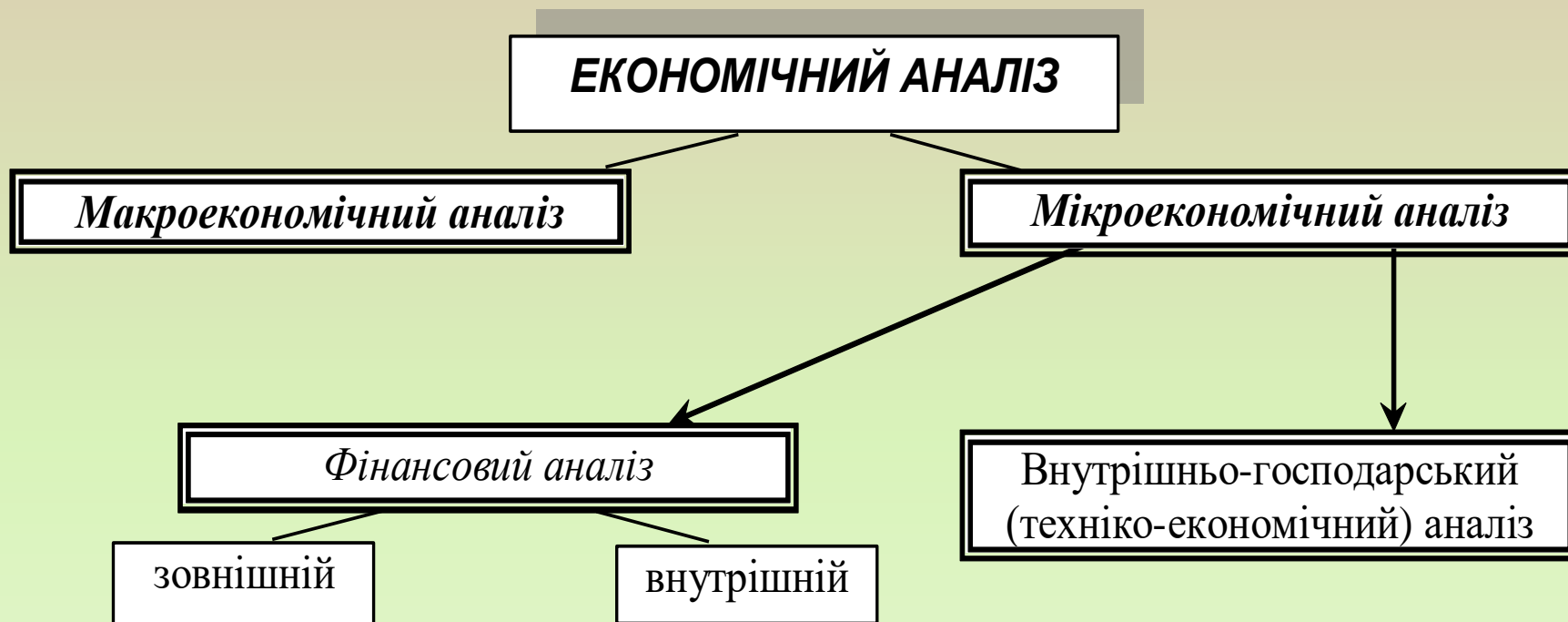

Рис. 1. Складові економічного аналізу

Фінансовий аналіз - сукупність аналітичних процедур, які базуються, як правило, на загальнодоступній інформації фінансового характеру та призначені для оцінки стану та ефективності використання економічного потенціалу підприємства, а також прийняття рішень щодо оптимізації його діяльності або участі в ньому.

Зовнішній фінансовий аналіз

проводиться зовнішніми аналітиками – сторонніми особами до підприємства, які не мають доступу до внутрішньої інформаційної бази.

Цільовою спрямованістю такого аналізу є оцінка привабливості суб'єкта, ступеня ризику взаємовідносин і доходності вкладення інвестицій.

Особливості зовнішнього фінансового аналізу:

- різноманітність суб'єктів аналізу, користувачів інформації про діяльність підприємства;
- здійснення виключно на базі загальнодоступної інформації, відповідно обмеження завдань аналізу;
- різноманітність завдань та інтересів суб'єктів аналізу;
- максимальна відкритість результатів аналізу для будь-яких користувачів інформації про діяльність підприємства;
- превалювання грошового вимірника в системі критеріїв.

Внутрішній фінансовий аналіз

проводиться працівниками підприємства.

Внутрішній аналіз необхідний для задоволення власних потреб підприємства.

Його цільовим спрямуванням є **забезпечення оптимальної фінансової моделі підприємства, зростання економічного потенціалу.**

Особливостями внутрішнього аналізу є:

- орієнтація результатів аналізу на завдання та інтереси управлінського персоналу підприємства;
- використання для аналізу всіх джерел інформації;
- комплексність аналізу, вивчення всіх сторін діяльності підприємства;
- інтеграція обліку, аналізу, планування та прийняття рішень;
- максимальна закритість результатів аналізу з метою збереження комерційної таємниці.

Таблиця 1. Зміст фінансового аналізу для різних користувачів інформації

Користувачі інформації	Сфера економічних інтересів в оцінці фінансової діяльності
Зовнішні:	
<i>1. Безпосередньо зацікавлені в інформації фінансового аналізу</i>	
Банки та кредитори	Оцінка складу та структури активів підприємства. Аналіз фінансового стану, платоспроможності та фінансової стійкості. Оцінка ефективності використання власного та залученого капіталу. Аналіз складу та структури дебіторської і кредиторської заборгованості. Оцінка розрахунків за раніше отриманими кредитами і позиками
Постачальники та покупці	Оцінка ліквідності поточних зобов'язань. Наявність простроченої дебіторської і кредиторської заборгованості. Аналіз структури оборотних активів. Оцінка платоспроможності та фінансової стійкості
Податкові органи	Оцінка достовірності даних про базу оподаткування, нарахування податків і їх перерахування в бюджет
Інвестори	Оцінка фінансового стану, ефективності використання капіталу, дебіторської і кредиторської заборгованості, майна підприємства. Аналіз ступеня ліквідності погашення зобов'язань, фінансової стійкості. Аналіз ефективності фінансових вкладень за рахунок власних коштів

Продовження табл. 1.

<i>2. Опосередковано зацікавлені в інформації фінансового аналізу задля захисту інтересів першої групи користувачів</i>	
Юристи	Оцінка виконання умов контрактів. Дотримування законодавчих норм при розподіленні прибутку та виплаті дивідендів. Визначення умов пенсійного забезпечення
Преса та інформаційні агентства	Оцінка тенденцій розвитку та аналіз діяльності окремих підприємств та галузей. Порівняльний аналіз та оцінка результатів діяльності на галузевому рівні
Фондові біржі	Оцінка перспектив діяльності акціонерних товариств
Органи статистики	Оцінка тенденції розвитку окремих галузей, регіонів. Формування статистичних узагальнень за галузями. Порівняльний аналіз й оцінка результатів діяльності на галузевому рівні

Продовження табл. 1.

Внутрішні:	
Працівники підприємства	Оцінка динаміки обсягу продаж, витрат на виробництво продукції, виконання виробничих завдань. Дотримання трудового законодавства з оплати праці. Надання трудових і соціальних пільг за рахунок чистого прибутку
Власники	Оцінка доцільності проведених витрат і досягнутих фінансових результатів, фінансової стійкості та конкурентоспроможності, можливостей і перспектив подальшого розвитку ефективності використання залучених засобів. Виявлених збитків, невиробничих витрат і втрат. Складання обґрунтованих прогнозів фінансової стійкості. Оцінка стабільності фінансового стану і майбутніх перспектив збереження стабільного розвитку
Акціонери	Аналіз складу управлінських витрат і оцінка їх доцільності. Аналіз формування прибутку, що залишається для виплати дивідендів Аналіз збитків, непродуктивних витрат і втрат. Структурний аналіз витрачання прибутку на накопичення та використання. Оцінка ефективності дивідендної політики, що здійснюється
Профспілки	Інформація для визначення вимог щодо заробітної плати та умов трудових угод. Оцінка тенденцій розвитку галузі, до якої відноситься підприємство

2. Джерела інформації та інструментарій для проведення фінансового аналізу

Показники **фінансової звітності** дозволяють в загальному оцінити рівень розвитку суб'єкта господарювання.

Перш ніж користуватися інформацією бухгалтерських звітів, необхідно переконатися **в її достовірності**, впевнитися у правильності заповнення і точності зроблених арифметичних підрахунків при визначенні окремих показників.

При використанні фінансової звітності, проводячи аналіз, **необхідно знати та розуміти:**

- *економічну природу статей звітності та загальних принципів їх формування;*
- *зміст основних аналітичних взаємозв'язків показників фінансової звітності;*
- *обмеження та взаємозв'язки, притаманні балансу.*

Обмеження притаманні балансу:

1. Баланс історичний за своєю природою: в ньому зафіксовано підсумки господарської діяльності до моменту його складання, але не причини та фактори ситуації, що склалася. Це потребує врахування різноманітних додаткових факторів, які не включаються у звітність і не завжди носять фінансовий характер і мають вартісну оцінку (інфляція, політичні зміни, професійна підготовка персоналу);

2. Баланс, який розглядається ізольовано, не забезпечує просторового порівняння, відповідно повинен доповнюватися оглядом аналогічних показників, їх середньогалузевими індикаторами.

3. Інтерпретація балансових показників можлива тільки із залученням даних про обороти по статтях.

4. Баланс – зведення моментних даних на кінець звітного періоду і у зв'язку з цим не відображає адекватно стану засобів та зобов'язань підприємства протягом звітного періоду.

5. Валюта балансу не відображає суми засобів, якою реально володіє підприємство, її ринкової оцінки.

Взаємозв'язки, притаманні балансу:

1. Сума підсумків всіх розділів активу балансу дорівнює сумі підсумків всіх розділів його пасивів.

$$A = П$$

2. Сума власних засобів нормально функціонуючого підприємства, як правило перевищує величину необоротних активів.

$$AI \leq ПI,$$

де AI – підсумок 1-го розділу активу балансу підприємства, $ПI$ – підсумок 1-го розділу пасиву балансу підприємства.

3. Загальна сума оборотних активів перевищує величину залученого капіталу.

$$A(II + III) > П(II + III + IV),$$

де $A(II + III)$ – підсумки 2-го та 3-го розділів активу балансу підприємства, $П(II + III + IV)$ – підсумки 2-го, 3-го і 4-го розділів пасиву балансу підприємства

Інструментарій фінансового аналізу

1. Абсолютні показники – оцінка найважливіших результативних статей звітності (доходів, чистого прибутку, суми активів, величини власного капіталу, зобов'язань тощо); дозволяє оцінити статті звітності в статистиці та динаміці;

2. Відносні показники (коефіцієнти) – розрахунок співвідношень між окремими статтями звітності, визначення взаємозв'язку між показниками

3. *Горизонтальний аналіз* – надає можливість виявити тенденції зміни окремих статей (груп статей) звітності в динаміці;

4. *Вертикальний аналіз* – розрахунок структури підсумкових і проміжних статей звітності та складання динамічних рядів;

3. Методики фінансового аналізу

Фінансовий аналіз проводиться у два етапи:

1. **Експрес-аналіз фінансово-майнового стану** (призначений для простої і наочної оцінки фінансового стану суб'єкта господарювання);
2. **Поглиблений фінансовий аналіз** (передбачає детальну характеристику підприємства, результатів його діяльності у звітному періоді, а також прогноз розвитку).

Етап 1. Експрес-аналіз фінансово-майнового стану

Основним завданням експрес-аналізу є проведення загальної оцінки фінансово-майнового стану суб'єкта господарювання, виявлення основних тенденцій його зміни

Експрес-аналіз проводиться за даними фінансової звітності, а отже, орієнтований в основному на зовнішніх користувачів.

Етапи експрес-аналізу:

Етап 1. Підготовчий.

1.1. Перевірка джерел інформації – це аналітична процедура, під час якої встановлюється достовірність і повнота наданої інформаційної бази.

1.2. Ознайомлення з висновком аудитора (підтвердження достовірності наданої інформаційної бази. Розкриття частини показників діяльності підприємства у аудиторському висновку).

1.3. Опрацювання облікової політики суб'єкта господарювання.

Показники діяльності підприємства залежать від обраних елементів облікової політики і, відповідно, можуть змінюватися зі зміною її положень.

Етап 2. Ознайомлення з даними балансу

2.1. Загальне ознайомлення з даними балансу.

Оцінюється зміна валюти балансу, формується уявлення про діяльність підприємства, виявляються зміни у складі майна та джерелах його утворення, встановлюються зв'язки між різними показниками. Будується аналітичний баланс.

Аналітичний баланс підприємства формується шляхом перегрупування та / або агрегування окремих статей, розділів балансу для надання балансу форми, придатної для аналізу,

що сприяє:

- підвищенню *реальності* балансових оцінок (врахування впливу інфляційного фактору);
- наданню *наочності* у виявленні взаємозв'язків та закономірностей, властивих даному суб'єкту;
- забезпечення *можливості* просторово-часових співставлень;
- *полегшенню* розрахунку основних аналітичних показників та коефіцієнтів.

Таблиця 2. Аналітичний баланс підприємства

Розділи балансу	На початок періоду		На кінець періоду		Відхилення		
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	абсолют- не, тис. грн	відносне, %	пунктів струк- тури
Актив балансу							
1. Необоротні активи							
2. Оборотні активи							
3. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття							
Разом							
Пасив балансу							
1. Власний капітал							
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення							
3. Поточні зобов'язання і забезпечення							
4. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття							
Разом							

2.2. Оцінка ознак “нормального” балансу :

- 1) валюта балансу в кінці звітнього періоду збільшилася порівняно з початком;

ВБ ↑

- 2) темпи приросту оборотних активів вищі, ніж темпи приросту необоротних активів;

$T_{\text{ОБА}} > T_{\text{НА}}$

3) власний капітал підприємства перевищує залучений і темпи його приросту вищі, ніж темпи приросту залученого капіталу;

$$BK > ЗК$$

$$T_{BK} > T_{ЗК}$$

4) темпи приросту дебіторської і кредиторської заборгованості врівноважують один одного.

$$T_{ДЗ} \approx T_{КЗ}$$

2.3. Виявлення явних або завуальованих недоліків у роботі підприємства (“хворі” статті звітності):

- 1) статті, що свідчать про незадовільну роботу підприємства у звітному періоді та внаслідок цього нестабільний фінансовий стан (збитки, прострочені векселі, прострочена кредиторська заборгованість);
- 2) статті, що свідчать про певні недоліки в роботі підприємства (неблагополучні співвідношення між окремими статтями).

Етап 3. Ознайомлення з основними показниками діяльності підприємства

№ з/п	Напрямок аналізу	Показники
1	Оцінка майнового стану	Загальна сума засобів, що знаходяться у розпорядженні підприємства
		Величина основних засобів та їх частка в загальній сумі активів
		Коефіцієнт зносу основних засобів
2	Оцінка ліквідності та платоспроможності	Коефіцієнт покриття
		Коефіцієнт абсолютної ліквідності
3	Оцінка фінансової стійкості	Коефіцієнт автономії
		Фінансової стійкості
		Частка довгострокових зобов'язань у загальній сумі пасивів
4	Оцінка ділової активності	Коефіцієнт оборотності активів
		Період погашення дебіторської заборгованості
		Тривалість операційного та фінансового циклу
5	Оцінка ефективності діяльності	Обсяг реалізації
		Чистий прибуток
		Рентабельність підприємства
		Рентабельність основної діяльності
		Рентабельність власного капіталу
Рентабельність залученого капіталу		

1. Коефіцієнт покриття (K_n)

(current ratio)

$$K_n = \frac{ОбА}{ПЗ}$$

Умовні позначення: *ОбА* – оборотні активи; *ПЗ* – поточні зобов'язання

Нормативне значення: $K_n > 2$

Економічна інтерпретація: характеризує достатність оборотних засобів для покриття поточної заборгованості

2. Коефіцієнт абсолютної ліквідності

(*Кал*) (Cash Ratio)

$$K_{ал} = \frac{ПФІ + ГК}{ПЗ}$$

Умовні позначення: ПФІ – поточні фінансові інвестиції;
ГК – грошові кошти.

Нормативне значення: $Кал > 0,2$

Економічна інтерпретація: характеризує негайну готовність підприємства погасити поточні зобов'язання і визначається як відношення суми грошових коштів підприємства та поточних фінансових інвестицій до суми поточних зобов'язань

3. Коефіцієнт автономії (Ka) (Equity Ratio)

$$Ka = BK / VB$$

Умовні позначення: BK – сума власного капіталу; VB – валюта балансу

Нормативне значення: **0,5-0,7**

Економічна інтерпретація: характеризує залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування

4. Коефіцієнт фінансової стійкості (Кфс)

(Equity to Debt Ratio)

$$\mathbf{Кфс = ВК / ЗК}$$

Умовні позначення: ЗК – сума залученого капіталу

Нормативне значення: **> 1**

Економічна інтерпретація: характеризує частку власного капіталу у залученому

5. Коефіцієнт оборотності активів (K_A) (asset turnover)

$$K_A = \frac{ЧД}{СВБ}$$

де $ЧД$ – чистий дохід, грн. (EBITDA); $СВБ$ – середня вартість активів, грн.

Позитивна тенденція: *зростання*

Показує, скільки разів за період обертається капітал, що вкладений в активи підприємства

6. Період погашення дебіторської заборгованості ($T_{ДЗ}$)

$$T_{ДЗ} = \frac{Д}{Коб_{ДЗ}}$$

де $Д$ – кількість днів; $Коб_{ДЗ}$ – коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості (Receivable Turnover)

Позитивна тенденція: зменшення

Показує за скільки днів на підприємство повертається дебіторська заборгованість

7. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості ($K_{ДЗ}$)

$$K_{ДЗ} = \frac{ЧД}{СДЗ}$$

де СДЗ – середньорічна сума дебіторської заборгованості, грн.

Позитивна тенденція: *зростання*

Показує кількість оборотів дебіторської заборгованості за період

Розміщення
замовлення
на сировину

Надходження
сировини та
супровідних
документів

Продаж
готової
продукції

Надходження
платежів від
покупців
(приплив
грошових
коштів)

Виробничий процес (період
обороту коштів у запасах)

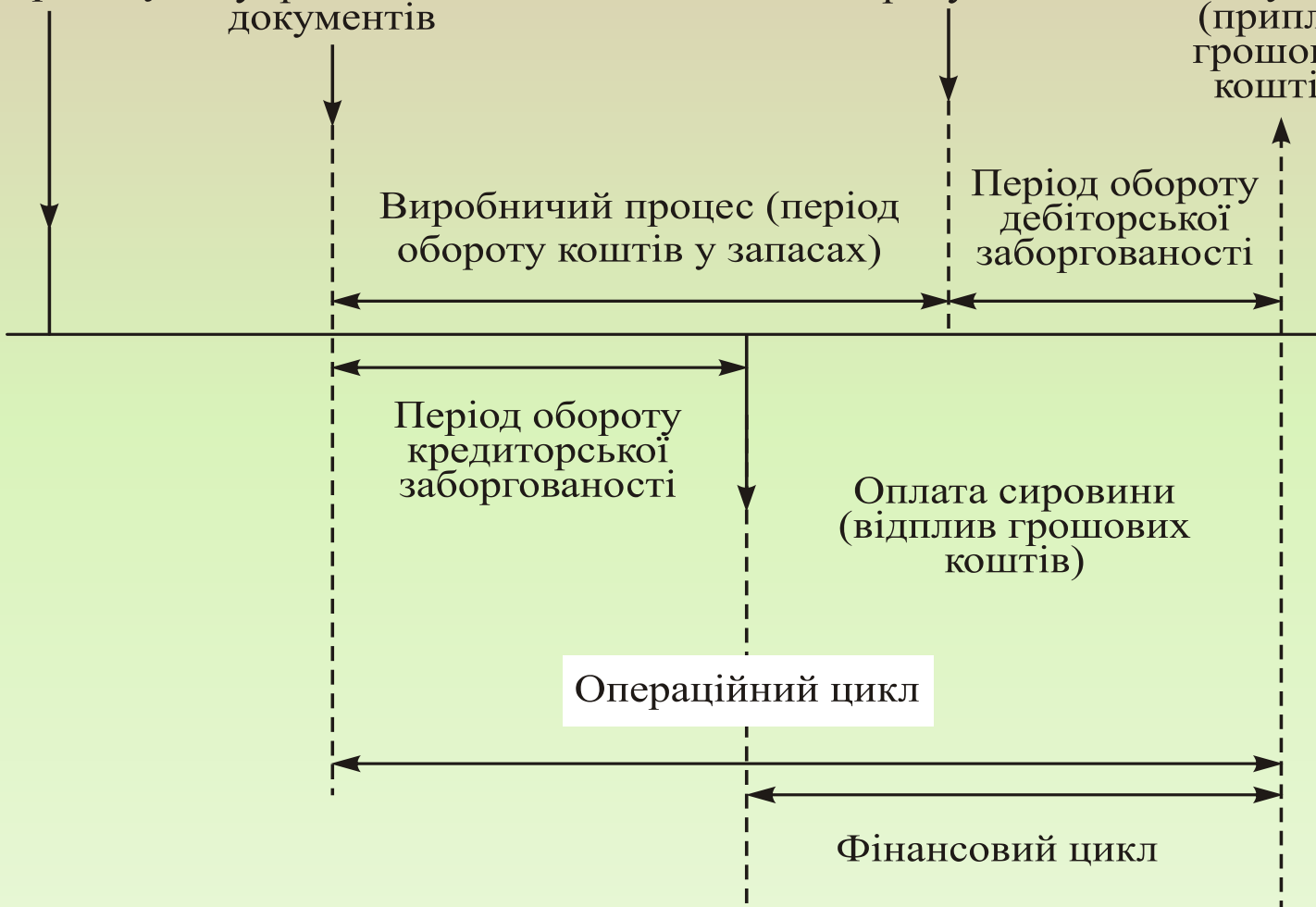
Період обороту
дебіторської
заборгованості

Період обороту
кредиторської
заборгованості

Оплата сировини
(відплив грошових
коштів)

Операційний цикл

Фінансовий цикл

8. Тривалість операційного циклу (ОЦ) (Operating Cycle)

$$\text{ОЦ} = \text{Тз} + \text{Тдз}$$

де Тз – період обороту запасів, днів; Тдз – період обороту дебіторської заборгованості, днів.

Позитивна тенденція: *зменшення*

Показує період від моменту придбання запасів до погашення дебіторської заборгованості

9. Тривалість фінансового циклу (ФЦ) (*financial cycle*)

$$\text{ФЦ} = \text{ОЦ} - \text{Ткз}$$

де Ткз – період обороту кредиторської заборгованості, днів.

Позитивна тенденція: *зменшення*

Показує період від моменту погашення кредиторської заборгованості до погашення дебіторської заборгованості

10. Рентабельність підприємства (P_n) (ROA)

$$P_n = \frac{ЧП}{СА} \times 100$$

ЧП – чистий прибуток підприємства (net profit, EAT); *СА* – середньорічна вартість активів підприємства

Позитивна тенденція: *зростання*

Показує величину чистого прибутку, яка припадає на 1 грн. активів

11. Рентабельність основної діяльності (P_{od}) ***(Profitability of operating activities)***

$$P_{od} = \frac{\Phi P_{od}}{B_{od}} \times 100$$

ΦP_{od} – фінансовий результат від основної діяльності (ЕВІТ); B_{od} – витрати основної діяльності (operation costs)

Позитивна тенденція: *зростання*

Показує скільки отримано прибутку від основної діяльності з 1 грн. витрат основної діяльності

12. Рентабельність власного капіталу (Рвк)

(Return on equity)

$$P_{BK} = \frac{\Pi_{до оп}}{СВК} \times 100$$

Πдо оп – прибуток до оподаткування (ЕВТ); СВК – середньорічна вартості власного капіталу

Позитивна тенденція: *зростання*

Показує величину прибутку, яка припадає на 1 грн. власного капіталу

13. Рентабельність залученого капіталу ($R_{ЗК}$)

$$R_{ЗК} = \frac{\Pi_{до\ on}}{СЗК} \times 100$$

СЗК – середньорічна вартість залученого капіталу

Позитивна тенденція: *зростання*

Показує величину прибутку, яка припадає на 1 грн. залученого капіталу

Етап 4. Формування висновків

Надання рекомендацій за результатами проведених досліджень

Оцінюється доцільність чи необхідність більш глибокого й детального фінансового аналізу діяльності підприємства

Етап 2. Поглиблений фінансовий аналіз

Завдання поглибленого аналізу – детальніша характеристика економічного потенціалу суб'єкта господарювання, результатів його діяльності у звітному періоді, а також можливостей розвитку підприємства на перспективу.

Програма здійснення *поглибленого фінансового аналізу:*

Етап 1. Аналіз економічного потенціалу підприємства

- 1.1. Оцінка майнового потенціалу підприємства
- 1.2. Оцінка фінансового потенціалу
 - 1.2.1. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства
 - 1.2.1. Аналіз фінансової стійкості підприємства

Етап 2. Аналіз розвитку та результативності діяльності підприємства

- 2.1. Аналіз руху грошових коштів
- 2.2. Аналіз ділової активності підприємства
- 2.3. Аналіз фінансових результатів діяльності

Етап 3. Аналіз імовірності неплатоспроможності та банкрутства підприємства

- 3.1. Аналітична оцінка імовірності банкрутства
- 3.2. Оцінка можливостей відновлення платоспроможності підприємства